

lui... Bătrânu clovn muzical Eötvös Gábor (virtuoz pe care nu-l voi putea uita curînd) mărturisea că „cercul nu este (numai) un divertisment, ci (și) o meditație“, iar unul dintre clovniții noștri „veterani“, Ciacanica, pe care îl văd, ca aveau, salutînd politicos, chiar ușor prețios, publicul, a scris o emoționantă pagină-testament (din care unele pasaje au fost inserate în prezentarea ultimului spectacol al Cercului bucureștean). Rețin cuvintele: „Cercul nu moare niciodată... Trăiască cercul!“

În anul 1957 ia ființă, la Paris, „Uniunea istoricilor de circ“, din inițiativa pasionatului exeget al genului, Tristan Rény, autor al unei cărți de referință, Clovni, apărută în anul 1945, la prestigioasa editură Grasset. Poate părea surprinzător, dar primul (adevărat) istoric al

cercului este Théophile Gautier, elegantul poet al Emaliurilor și cameelor, care publică, la mijlocul veacului trecut, un volum cuprinzînd și evoluția spectacolului de circ (Istoria artei dramatice în Franța în ultimii 25 de ani, 1858). Există și noțiuni aparent hilare, ca „clownologie“ și „circosofie“ (conform studiului lui Mario Verdone); credem că ele atestă, totuși, demnitatea unei arte autentice și, după cum indică cele două noțiuni, chiar existența unei posibile științe, implicînd elemente din cele mai diverse domenii: filozofie, psihologie, sociologie, fiziologie etc. Există cîteva studii estetice cu caracter programatic, unul dintre promotori fiind același Frank Wedekind, autorul Spiritului pămîntului, care a scris o piesă inspirată de circ — Fritz Schwiğerling

sau Licoarea dragostei — și un studiu aparte, intitulat Gînduri despre circ, în care propune instituirea unei „estetice comparate“.

Astăzi, asistăm la o expansiune și o imixtiune a cercului în (mai) toate genurile artei spectacolului, în teatru, film, la televiziune, în music-hall, cabaret etc. O trupă ca „Grand Magic Circus“ și-a propus să prezinte, într-un „cocktail“ spectacologic, o sinteză a istoriei omenirii... Numele unor clovni-mimi ca Grock, sau recent Sir Charles Chaplin, vin ca argumente în plus la „falsa noastră pledoarie“. Un cuplu ca Annie Fratellini-Pierre Etaix, de asemenea, precum și tradițiile cercului românesc, legate de „dinastii“ ca Sîdoli sau Kratcyl.

Da! E adevărat, cercul nu moare niciodată! Trăiască cercul.

Cercul Mare din Varșovia

Înainte de începerea reprezentației, în timp ce orchestra intona o veselă și antrenantă melodie, răsfoiam programul. Pe prima filă, într-o casetă, scria: „În timp ce artiștii cercului nostru, reuniți în spectacolul *Hai să ridem la circ*, se bucură de un mare succes și de o caldă primire din partea publicului din Varșovia, prezentăm în arena cercului bucureștean artiști de frunte ai cercului polonez, într-un spectacol reprezentativ, care înmănușează cele mai frumoase numere de

Halina Hutnik prezentînd o dresură de animale mici

Kazimierz Dulas, cu o spectaculoasă dresură de lei

atracție ale genului". Citeam și meditam : excelentă idee, această colaborare, acest contact și schimb de experiență în care artiștii de circ pot să-și transmită unii altora talentul și măiestria... O bătaie de gong și gîndurile s-au concentrat, odată cu privirea, asupra arenei și s-au oprit pe niște seări fosforescente de pe care un tânăr prezentator, trespidind de voieșie, a comandat : „Sesam, deschide-te !” și ..Sesamul s-a deschis.

În splendide costume de epocă, de catifele și cu paiete, violent colorate și bogat împodobite, schițînd, cu grație, pașii unei mazurci, a intrat toată trupa și s-a prezentat publicului conform tradiției. Și tot conform tradiției artiștii s-au retras și au revenit apoi, rînd pe rînd, cîte doi, cîte trei, cîte șase, cîte cîți vrei, în maiouri moderne, plini de vervă și de fantezie, de forță, oferînd într-un ritm alert și cu eleganță, parcă fără nici un efort, o suită de momente palpitate și fel de fel de scamatorii.

În prima parte a spectacolului nu mi s-a părut că văd ceva deosebit : jonglerii, echilibristică, temerare acrobații la trapez, dansuri aerobice, dresuri de animale mici, numere specifice circuitului de pretutindeni, executate, însă, toate, cu mare siguranță, fără cusur. Al-a înduioșat, îndeosebi, dresura mixtă a balinei Hutnik, care a determinat (cu multă ușurință și gingășie feminină, cu umor, cu dezinvoltură, deși, în fond, cu multă muncă și voință, cu diabolică perseverență) un grup foarte ciudat de dușmani — pisici și șoricel,

cîini și cocoși, maimuțe și porumbel, rațe leșești și păsni înfoiași. — Să între convingși și prietenoși, într-o dulce armonie și fără teamă, într-un avion care se rotea, împins cu înverșunare de un pudel dolofan. Scena era plină de haz și toată lumea se distra copios, zgometos. De o mare agilitate și precizie, teribil de convingător, mi s-a părut apoi tînărul prestidigitator Jan Czarnański.

Partea a doua a spectacolului a cuprins cîteva numere mai originale, cîteva performanțe de „talie mondială”, cum le zicea prezentatorul, numere care ne-au umplut sufletul de groază și ne-au tăiat respirația. Așa a fost, spre exemplu, dresura de lei a lui Kazimierz Dulas, dură și bărbătească. Maestrul și-a convins „artiștii”, care se opinteau furioși și-și rînjeau tot timpul colții, să execute ne-bănuit de felurite și dificile figuri : iar la urmă — nici mai mult, nici mai puțin — și-a vîrît capul ei era de mare în gura celei mai furioase dintre fiare. A fost o clipă de fior real care a stîrnit și teamă și admirație.

Ne-am destins cu toții apoi, imediat, urmînd admirabila dresură de foci a Duo-ului Lewandowski. Două „balerine” corpolente, foarte negre, mustăcioase și lucioase, care simulau grația și eleganța, se zbenguiau și făceau giumbușluc după giumbușluc cu o mîngie mare și cu una mică, aplaudau frenetic cu paletele lor zise picioare, după ce înghițeau, cu o lăcomie falstaffiană, o ceșco-gea găleată de pești.

Cutezător, spectaculos, atractiv, „saltul în bătăuță” prezentat în premieră absolută, la București, de trupa W. Wierzechowski. Proaspetții absolvenți ai școlii de circ din Vargovia au demonstrat talent, virtuozitate și profesionalism, în triple și evaduple salturi mortale, în zboruri aeriene la mare înălțime.

În programul bogat și divers al circuitului varșovian, regizat de Marian Mane și Costel Ionescu, au mai evoluat cu succes și dansatorii Leokadia și Andrei Pietrusiak. În pauzele dintre numere am fost invitați „să rîdem” cu comicii Jerzy Hutnik, Gerard Kramer, Henryk Pekacki. De ris nu am prea ris cu acești tineri clovni polonezi, căci inventivitatea și umorul, calitatea textului („în materie”, au fost, ca și la noi, foarte debile. Le-am admirat, în schimb, și lor, virtuțile aerobice.

Totuși, publicul căruia i se adresau — de la bunici la nepoți, de la elevi pînă la oamenii maturi, cîți au făcut condă așteptînd să se deschidă porțile „palatului fermecat”, în luminoasa epulă de beton și sticlă — s-a distrat de minune.

Valeria Ducea